

Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista

Årsrapport 2020

Miljömålsrådets kansli

Tel: 010-698 10 00

E-post: miljomalsradet@naturvardsverket.se

Postadress: C/O Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.sverigesmiljomal.se/miljomalsradet

Ärendenr: NV-02027-15

© Naturvårdsverket 2020

Omslagsillustrationer: Typoform/Ann Sjögren

Miljömålsikoner: Tobias Flygar

Ordförande har ordet

Miljömålsrådet presenterar idag för femte året vår lista över gemensamma åtaganden om insatser, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Rådet har i år beslutat om ett nytt arbetssätt, där myndigheternas samverkan samlas i sju programområden, för att genom denna tydliga prioritering stärka möjligheterna att åstadkomma ännu mer resultat. Detta arbetssätt ska pågå under hela rådets uppdrag fram till maj 2022.

Situationen för miljön är fortsatt allvarlig och vi ser att mer behöver göras för att nå Sveriges miljömål. Detta kräver ambitiösa och innovativa insatser från rådets medlemmar. I framtagandet av de sju programområdena har rådets ledamöter utgått ifrån en analys av de stora miljöproblemen, bl.a. Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering 2019 och andra analyser från myndigheter inom rådet och från forskningsvärlden. Genom att rådet gemensamt valt ut områden där vi ser att samverkan är nödvändig och möjlig har vi stärkt våra möjligheter att leverera resultat där det ger störst effekt.

Jag ser ett stort engagemang från Miljömålsrådets ledamöter och räknar med många leveranser inom de kommande två åren. Förslag till nya etappmål, andra förslag till regeringen inom strategiska områden samt nya samverkansåtgärder är exempel på leveranser som ska komma ur programområdena. Att det finns så stor enighet inom rådet kring dessa prioriteringar och höga ambitionsnivå är mycket lovande. Rådet kommer att ta en aktiv roll och följa och styra arbetet inom programmen under hela perioden 2020–2022.

Genom detta nya arbetssätt har Miljömålsrådet hittat en form för arbetet som gör det tydligt vilka gemensamma prioriteringar som gäller framåt. Min ambition är att Miljömålsrådet ska använda sitt fulla mandat för att på det mest effektiva sättet bidra till den fortsatta utvecklingen av miljömålsarbetet i Sverige.

Uppsala 27 februari 2020

Göran Enander
Miljömålsrådets ordförande

Innehåll

ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
INNEHÅLL	4
MILJÖMÅLSRÅDET – VÅRT FEMTE ÅR	6
Vi ökar takten i arbetet för att nå miljömålen	6
Vi är Miljömålsrådet	7
Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete	7
Vi åtar oss 7 nya programområden 2020-2022	8
Samordning med Rådet för Hållbara städer	8
1. RAMVERK FÖR NATIONELL PLANERING	9
2. STATEN GÅR FÖRE	11
3. STYRMEDEL FÖR HÅLLBAR KONSUMTION	14
4. HÅLLBAR ELEKTRIFIERING	16
5. KLIMATHÄNSYN I BYGG- OCH ANLÄGGNINGSBRANSCHEN	18
6. SYNTESARBETE OM ETT HÅLLBART LIVSMEDELSSYSTEM	20
7. INSATSER FÖR GRÖN INFRASTRUKTUR	22
MILJÖMÅLSRÅDETS PÅGÅENDE ÅTGÄRDER 2020	25
MILJÖMÅLSRÅDETS AVSLUTADE ÅTGÄRDER 2019	31

Miljömålsrådet – vårt femte år

Regeringen har inrättat Miljömålsrådet¹ för att stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken. De 17 nationella myndigheter och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har en central roll i genomförandet av åtgärder för en långsiktig hållbar utveckling. I många fall arbetar myndigheterna vägledande för medborgare, kommuner och näringsliv i miljöarbetet.

Det finns fler myndigheter som har viktiga ansvarsområden och betydelse för att nå miljömålen. Miljömålsrådet bjuder in berörda aktörer där samverkan i åtgärdsarbetet behöver breddas.

Vi ökar takten i arbetet för att nå miljömålen

Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid myndigheter som är strategiskt viktiga för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Rådet ska stärka de ingående myndigheternas roll i genomförandet av miljöpolitiken och verka för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet för att nå miljömålen. Det skapar också en möjlighet till ömsesidigt lärande i komplexa samhällsfrågor genom en fördjupad samverkan mellan myndigheterna.

Under perioden 2020–2022 kommer Miljömålsrådet att arbeta i sju programområden där rådet har bedömt att en fördjupad samverkan är en framgångsfaktor för att öka takten i arbetet för att nå miljömålen. Syftet med att arbeta i programområden är att anlägga ett mer strategiskt perspektiv och kraftsamla i de prioriterade frågor där rådet bedömer att samverkan kan ge störst effekt. Arbets sättet väntas generera fler förslag till regeringen, till exempel förslag på nya etappmål i miljömålssystemet.

Rådet sammanträder fyra gånger per år. I rådets arbete ingår inte uppföljning och utvärdering av miljömålen.

Ledamöterna har gemensamt formulerat att samverkan i Miljömålsrådet ska inspirera och stödja de ingående myndigheterna, samt utgå från myndigheternas verksamheter. Målsättningarna är att Miljömålsrådets arbete ska:

- bidra till att de nationella miljömålen nås,
- lyfta och om möjligt bidra till att lösa konflikter mellan olika samhällsmål,
- få fram uppföljningsbara, myndighetsövergripande miljöåtgärder,
- utifrån ett helhetsbehov leda till gemensamma åtgärder inom prioriterade områden, samt
- bidra till väl genomarbetade förslag till regeringen

¹ Regeringsbeslut I:16, M2015/213/Mm.

Vi är Miljömålsrådet

Göran Enander, Miljömålsrådets ordförande
Anders Sjelvgren, Boverket
Robert Andrén, Energimyndigheten
Johan Carlson, Folkhälsomyndigheten
Jakob Granit, Havs- och vattenmyndigheten
Christina Nordin, Jordbruksverket
Per Ängquist, Kemikalieinspektionen
Cecilia Tisell, Konsumentverket
Annica Sohlström, Livsmedelsverket
Veronica Lauritzsen, företrädar länsstyrelserna
Björn Risinger, Naturvårdsverket
Lars Amréus, Riksantikvarieämbetet
Herman Sundqvist, Skogsstyrelsen
Nina Cromnier, Strålsäkerhetsmyndigheten
Lena Söderberg, SGU
Gunilla Nordlöf, Tillväxtverket
Lena Erixon, Trafikverket
Jonas Bjelfvenstam, Transportstyrelsen
Inger Ek, Upphandlingsmyndigheten

Ett nätverk med experter från respektive myndighet stödjer rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådets kansli finns hos Naturvårdsverket men är självständigt i förhållande till myndigheten.

Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete

Miljömålsrådet presenterar denna lista över gemensamma åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra i samverkan, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Åtgärderna tas fram av myndigheterna själva utifrån problem som dessa identifierat i miljömålsarbetet.

Listorna publiceras via sverigesmiljomal.se den 1 mars varje år. Vi lägger kraften på åtgärder som myndigheterna själva förfogar över. Men där så är angeläget och lämpligt har rådet möjlighet att till regeringen lämna förslag, som vi menar är stra-

tegiskt viktiga för miljöarbetet men som inte ligger inom de deltagande myndigheternas mandat. I år lämnar vi inga sådana förslag, men vi har för avsikt att göra det nästa år.

Vi åtar oss 7 nya programområden 2020–2022

Under året har vi haft en nystart för rådet. I maj träffades vi för ett gemensamt internt där vi enades om sju strategiska programområden inom vilka det är angeläget att öka takten eller åstadkomma förändring för att nå Sveriges miljömål.

I de följande avsnitten beskriver vi dessa programområden, som ska starta under 2020 och pågå fram till 2022. För varje programområde finns en drivansvarig myndighet, som ansvarar för att hålla ihop arbetet och leveranserna. Inom vissa områden kan andra myndigheter ha drivansvaret för olika projekt inom programmet. De är då ansvariga för framdrift och leveranser inom det enskilda projektet. Inom programmen ryms de nya samverkansåtgärderna som rådet åtar sig för 2020.

De sista två avsnitten i denna rapport beskriver de samverkansåtgärder som påbörjats innan 2020. Redan påbörjade samverkansåtgärder kommer antingen att inlemmas i programmen, där så är lämpligt, eller fortsätta utanför programmen tills de avslutas enligt plan. Några samverkansåtgärder avslutas genom att de övergår i ordinarie verksamhet på myndigheterna, medan andra avslutas enligt ursprunglig plan. Totalt fortsätter arbetet med 17 samverkansåtgärder som redan påbörjats innan 2020, varav 5 förs in i de nya programområdena. Under perioden 1 mars 2019 – 1 mars 2020 har totalt 26 samverkansåtgärder avslutats, varav 2 inte har startats av olika skäl som beskrivs kort sist i rapporten.

Samordning med Rådet för hållbara städer

Miljömålsrådets uppdrag och Rådet för hållbara städers uppdrag går delvis in i varandra. Där de gör det är ambitionen att samordna och dra nytta av varandra. Miljömålsrådets kansli och Rådet för hållbara städers kansli kommer framöver att ha regelbundna avstämningar i syfte att undvika dubbelarbete och hitta synergier genom att bland annat dra nytta av varandras nätverk och kompetenser.

1. Ramverk för nationell planering

Drivansvarig myndighet: Boverket

Medverkande myndigheter: Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Trafikverket, Tillväxtverket, Sveriges geologiska undersökning, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen.

Bakgrund

Planeringen av markanvändning och fysisk miljö ses i första hand som en kommunal angelägenhet. I takt med att samhället förändras har emellertid allt fler anspråk på exploatering eller bevarande av mark- och vattentillgångar kommit att riktas mot särskilt eftertraktade tillgångar. Det handlar t ex om krav på ökad produktion och distribution av energi, bostadsbyggande i urbana områden, anpassning till ett förändrat klimat och restaurering av utarmade ekosystem. Utvecklingen har skärpt konflikterna om naturresurserna och ökat behovet av väl underbyggda avvägningar mellan konkurrerande anspråk.

Utifrån detta finns behov av att stärka kunskap och samsyn om vilka resurser och tillgångar som är särskilt värdefulla för att möta hållbarhetsmålen. Detta förutsätter en diskussion kring nationella ställningstaganden och konsekvensbedömningar. Ytterst handlar det om att klargöra samhällets inflytande över hur mark och vatten som avgörande naturresurs för all samhällsplanering ska utnyttjas.

En utmaning för att uppnå detta är att olika aktörer kan ha olika uppdrag, bevaka olika frågeställningar och ha olika förståelse av hur förutsättningarna ser ut. Genom att myndigheterna samverkar aktivt i denna fråga skapas bättre förutsättningar för en nationell helhetssyn och en gemensam bild av vägar framåt.

Programområdets syfte

Syftet med programområdet är att skapa förutsättningar för en hållbar användning av mark, vatten och byggd miljö genom att utveckla formerna för ett nationellt planeringsramverk.

Programområdets mål

I dialog med relevanta myndigheter identifieras viktiga beståndsdelar i en framtida nationell planering och hur dessa förhåller sig till det övriga planeringssystemet. Utifrån kunskap om hur planeringssystemet har fungerat historiskt och hur det fungerar idag och hur våra grannländers system med planering på nationell nivå ser ut undersöker vi vilka förändringar som behöver göras för att bidra till den omställning som krävs för att samhället ska fungera långsiktigt. Viktiga utgångspunkter är betydelsen av nationella värden, anspråk och styrmedel för en hållbar användning av mark, vatten och byggd miljö.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

Fysisk planering har i princip betydelse för uppnåendet av alla miljömålen.

Det bidrar även till möjligheterna att nå flera av de globala målen: Mål: 6 (Rent vatten och sanitet), 7 (Hållbar energi för alla), 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur), 11 (Hållbara städer och infrastruktur), 13 (Bekämpa klimatförändringen), 14 (Hav och marina resurser), 15 (Ekosystem och biologisk mångfald).

Delområden inom programområdet

- En historisk tillbakablick över hur förutsättningarna för styrning av mark- och vattenanvändningen såg ut när nuvarande system infördes.
- En analys av hur förutsättningarna har förändrats fram till idag.
- Identifiera hur denna styrning kan behöva förändras för att möta dagens och framtidens problem och utmaningar.
- Ta fram förslag till ett utvecklat nationellt planeringsramverk.

2. Staten går före

Drivansvarig myndighet: Trafikverket

Medverkande myndigheter: Samtliga myndigheter i MMR.

Bakgrund

Statlig verksamhet ska präglas av höga ambitioner i miljöarbetet och bidra till både de svenska miljömålen och de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030. Det offentliga Sveriges ansvar för att gå före i miljöarbetet har bl a lyfts fram i den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2019. Myndigheter och statliga bolag har genom sin omfattande och breda verksamhet stor möjlighet att påverka och driva på utvecklingen som bidrar till att nå miljömålen. Mycket görs, men det finns ytterligare stor potential och arbetet bör utvecklas och intensifieras.

Programområdets syfte

En samlad insats för att ge svar på och förslag till hur staten kan eller bör gå före i miljöarbetet.

Programområdets mål

Programmet ska leda till implementerbara förslag och åtgärder för att ytterligare nyttja potentialen i att staten är drivande och går före med att använda nya eller förbättrade arbetssätt och tekniska lösningar. Detta för att främja uppfyllande av miljömål. De deltagande organisationerna bör känna ägarskap och uppmuntras för att skapa drivkrafter lokalt där besluten fattas. Utgångspunkten för de förslag som utarbetas ska vara vad som kan göras inom ramen för nuvarande myndighetsinstruktioner. I den utsträckning statliga bolag medverkar ska förslag vara inom ramen för den statliga ägarpolitiken, bolagsordningar och eventuella ägaranvisningar.

Programområdet ska resultera i:

- Potentialstudier, goda exempel och vägledning.
- Förslag till/åtaganden av myndigheter för att förbättra sin förmåga att driva en positiv utveckling i samhället och samtidigt utveckla den egna verksamheten.
- Nya samverkansåtgärder inom ramen för Miljömålsrådet och förslag på områden och former för fortsatt samverkan när Miljömålsrådets nuvarande uppdrag avslutas. Samverkansåtgärder kan i sin tur ge underlag för förslag till regeringen.
- Förslag till regeringen om åtgärder och vid behov utredningar, t ex kring styrning av statlig verksamhet.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

Programområdet syftar till att uppfylla miljömålen generellt. Generationsmålens preciseringar är vägledande för arbetet.

Arbetet väntas bidra till eller ge synergier för flera Agenda 2030-mål. Dock bedöms tyngdpunkten ligga på mål 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur), 11 (Hållbara städer och samhällen), 12 (Hållbar produktion och konsumtion), 13 (Bekämpa klimatförändringen), 15 (Ekosystem och biologisk mångfald). Inga uppenbara konflikter med andra samhällsmål har identifierats. Ett framgångsrikt arbete i programmet kan exempelvis ge näringspolitiska synergier.

Delområden inom programområdet

- Resor, möten och kontorsverksamhet
På basis av en potentialstudie – kartläggning av statens största miljöbelastning, mandat/möjligheter och var myndigheter och statliga bolag befinner sig - identifieras gemensamma initiativ för hur myndigheter och bolag kan och vill gå före. Exempelvis; kan vi bättre nyttja ny teknik för att mötas digitalt på ett effektivt sätt, hur kan kontorsverksamhet bli mer cirkulär?
- Förvaltning och utveckling av specifik verksamhet, fastigheter, anläggningar och finansiella tillgångar
Flera myndigheter och statliga bolag har specifik verksamhet som omfattar t.ex. transporter, industri, byggande, drift och underhåll av anläggningar och fastigheter, samt inte minst statligt ägd skog. Dessutom har staten genom sitt aktieinnehav i bolag stora finansiella tillgångar. Målet med delprojektet är att gemensamt utveckla arbetet för att kunna ligga i framkant vad gäller miljömål inom myndigheternas verksamhet och hållbart företagande.
- Upphandling som driver utveckling
Delprojektet ska leda till ökad kunskap och förståelse för den nationella upphandlingsstrategin, strategiskt inköpsarbete och upphandling av hållbara lösningar för att möta samhällsutmaningar (innovationsarbete), beställarnätverk och dess betydelse i innovationssystemet, hållbar upphandling (cirkularitet, livscykelkostnader, hållbarhetskriterier).
- Organisation, styrning, arbetssätt som leder till innovation/utveckling (ledningssystem, innovationsledning, förändringsledning)
Delprojektet kommer att undersöka möjligheten att mha miljöledningssystemet tydliggöra ambitionsnivåer i miljöarbetet. Var vill organisationen befinna sig 2030? Hur ta fram mål baserade på vetenskap/evidens?² Hur ser planen ut för att ta sig dit? Hur kan integrering med hållbarhetsarbetet i stort och organisationens verksamhetsstrategi eller motsvarande säkras?

² Exempel finns på arbete med så kallade Science Based Targets <https://sciencebasedtargets.org/>

3. Styrmedel för hållbar konsumtion

Drivansvarig myndighet: Konsumentverket

Medverkande myndigheter: Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Tillväxtverket och Transportstyrelsen.

Bakgrund

I den senaste fördjupade utvärderingen av de svenska miljömålen (FU 2019) konstateras det att ”Sveriges konsumtion av bland annat flygresor, livsmedel, palmolja, elektronik och textilier har stor miljö- och hälsopåverkan. En mycket stor del av denna negativa påverkan sker i andra länder. Sverige har ett ansvar för de miljöproblem vår konsumtion skapar, oavsett var i världen de uppstår. Att utveckla effektiva styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan är en mycket viktig del i arbetet för att nå miljömålen”. Att arbeta med styrmedel är inte något som är nytt för myndigheterna, så det finns en hel del redan genomfört och pågående arbete att bygga vidare på. Det finns också stora möjligheter att ta tillvara erfarenheter från andra länder. Arbetet inom programområdet skulle innebära en ambitionshöjning jämfört med de resurser som i dagsläget läggs på att arbeta med styrmedel. Styrmedel definierar vi i detta arbete som de verktyg som det offentliga kan använda för att påverka olika aktörers agerande i en riktning som är gynnsam för uppfyllandet av specifika politiska mål. I detta fall Sveriges miljömål. Vårt fokus är alltså på hur staten, regionerna och kommunerna kan använda styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan, så att den på sikt blir miljömässigt hållbar.

Programområdets syfte

Att föreslå nya och skärpta befintliga styrmedel för en miljömässigt mer hållbar konsumtion, och att agera för att de styrmedlen implementeras av olika aktörer i samhället.

Programområdets mål

- Att uppnå en ökad helhetssyn och kunskap kring styrmedel för hållbar konsumtion, i första hand bland myndigheterna i Miljömålsrådet.
- Att lämna förslag till regeringen på styrmedel som vore angelägna att införa från regeringens sida. Sådana förslag ska enligt Miljömålsrådets uppdrag inte omfatta skatter. Däremot kan vi resonera kring skatters fördelar och nackdelar när vi analyserar möjliga styrmedel och behovet av styrmedel inom olika konsumtionsområden.
- Att genomföra styrmedel som vi myndigheter själva har rådighet över. Det kan exempelvis gälla informationsinsatser, tillsyn, tillståndsgivning mm.
- Att genomföra ”lanseringsinsatser” för styrmedel/åtgärder som kan genomföras av andra aktörer, exempelvis kommuner eller näringslivet. Det kan

handla om att ta initiativ till en dialog med den eller de aktörer som identifierats som lämpliga genomförare.

Enligt budgetpropositionen för 2020 kommer regeringen att ge Miljömålsberedningen i uppdrag att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp. Med tanke på detta kommer vi i arbetet med programområdet inte att utarbeta förslag på konsumtionsrelaterade etappmål i miljömålssystemet.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

En hållbar konsumtion bidrar i förlängningen till samtliga 16 miljömål. Den mest direkta kopplingen finns till en av strecksatserna till generationsmålet, den som lyder ”Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälso- problem som möjligt”.

Programområdet har också en tydlig koppling till Agenda 2030, mål 12 (Hållbar konsumtion och produktion).

Det kan finnas både målkonflikter och synergier med andra samhällsmål som t.ex. ekonomiska effekter och hälsoeffekter. Dessa får identifieras och analyseras under arbetets gång i samband med konsekvensanalyser av förslag på styrmedel.

Delområden inom programområdet

- **Generell sammanställning av styrmedel**
Inledningsvis ser vi behov av att göra en sammanställning av relevanta styrmedel (såväl sådana som finns i bruk som sådana som bara finns som förslag) och kunskapsläget kring dessa. Detta gäller både styrmedel som mer direkt påverkar själva konsumtionen, och styrmedel i övriga delar av livscykeln för de varor och tjänster som konsumeras.
- **Konsumtionsområdesvisa kartläggningar**
Vi ska identifiera ett antal konsumtionsområden (grupperingar av varor/tjänster, t.ex. textilier, persontransporter eller hemelektronik) som är de mest angelägna att fokusera på i detta programområde. Inom de utvalda områdena görs breda kartläggningar av befintliga och möjliga nya styrmedel, samt om möjligt vad som behövs för att nå en hållbar nivå på konsumtionens miljöpåverkan inom ett sådant område.
- **Analys av nya eller förbättrade befintliga styrmedel/styrmedelspaket**
Vi ska göra fördjupade analyser av utvalda styrmedel som vi bedömer vore angelägna att införa, eller som finns på plats men skulle kunna skärpas. Dessa analyser, inklusive konsekvensanalyser, ska mynna ut i konkreta genomförandeförslag.
- **Genomförande/pådrivande**

För identifierade angelägna styrmedel som kan implementeras av andra aktörer än regeringen, exempelvis näringslivet eller kommuner, ska även ett aktivt arbete ske från oss myndigheter för att försöka nå fram till genomförande. För styrmedel som kan genomföras av oss myndigheter i Miljömålsrådet kan genomförande ske inom ramen för specifika samverkansåtgärder.

4. Hållbar elektrifiering

Drivansvarig myndighet: Energimyndigheten

Medverkande myndigheter: Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket, Tillväxtverket och länsstyrelserna. Utanför Miljömålsrådet bidrar Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen med expertstöd. Förutom myndigheter kan en rad andra aktörer, privata såväl som offentliga, behöva involveras i framtagandet av strategin.

Bakgrund

För att nå de svenska miljömålen, inte minst klimatmålen, kommer sannolikt elektrifiering att vara en central pusselbit. Mycket talar för att en ökad elektrifiering kan leda till en ökad elanvändning, men det behövs mer kunskap om hur stor elektrifieringen behöver bli när den kombineras med andra omställningsalternativ för en hållbar och samhällsekonomiskt effektiv omställning av energisystemet. Parallellt med en ökad elektrifiering pågår en omställning mot ett 100 procent förnybart elsystem och här finns många möjliga synergier. Samtidigt finns ett antal hinder för en ökad elektrifiering som kan behöva hanteras. Mot ovanstående bakgrund finns behov av en samlad elektrifieringsstrategi, med elsystemet i fokus. Att förstå omfattningen av elektrifieringen, dess påverkan på elsystemet och effekt på miljömålen är av stor vikt. Särskilt i syfte att identifiera vilka potentiella hinder som finns för att elektrifieringen ska ske hållbart utan ökad negativ påverkan på Sveriges miljömål och övriga samhällsmål.

Programområdets syfte

I ett första steg syftar arbetet till att utreda och öka kunskapen om möjliga effekter av och förutsättningar i elsystemet för elektrifiering av olika typer av energianvändning. Syftet är att analysera hur elektrifieringen kan bidra till ett leveranssäkert och klimatneutralt elsystem på ett sätt som minimerar annan negativ miljö- och hälsopåverkan. Med utgångspunkt i underlaget genomförs sedan en gemensam analys mellan medverkande myndigheter i syfte att kunna lägga förslag på åtgärder. Åtgärderna kan både vara sådana som riktas till regeringen och sådana som ingående myndigheter åtar sig att genomföra, enskilt eller som samverkansåtgärder inom Miljömålsrådet.

Programområdets mål

Mål för programområdet elektrifiering i stort är att identifiera hur Miljömålsrådet kan verka för att elektrifieringen ska ske hållbart och resurseffektivt utan ökad negativ påverkan på Sveriges miljömål och övriga samhällsmål. Det innefattar även att verka för att elsystemet ska utvecklas för att inte bromsa elektrifieringen och att elektrifieringen ska bli en möjliggörare för mer flexibilitet och variabla kraftslag i elsystemet snarare än ett problem. Mer konkreta och detaljerade mål för slutresultatet kommer definieras senare inom arbetet.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

I första hand bedöms följande miljömål påverkas av programområdet. En mindre direkt eller indirekt påverkan kan finnas på fler mål än de som lyfts nedan.

Begränsad klimatpåverkan, med etappmål om minskade utsläpp av växthusgaser, Frisk luft, God bebyggd miljö, Bara naturlig försurning samt Generationsmålet.

Även följande mål inom Agenda 2030 bedöms kunna påverkas positivt; 7 (Hållbar energi för alla), 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur), 11 Hållbara städer och samhällen, 13 (Bekämpa klimatförändringarna).

Det finns tydliga kopplingar till Sveriges och EU:s energi- och klimatpolitiska mål. I flera fall handlar det om synergi, men det finns även områden där det finns potentiella konflikter. Med största sannolikhet finns kopplingar till flera andra samhällsmål. Att vidare definiera vilka och på vilket sätt de påverkas bör vara en del av arbetet inom Miljömålsrådet inom det här programområdet.

Delområden inom programområdet

- Nulägesanalys
Närmare definiera vilka faktorer som är viktiga att undersöka för att bättre förstå elektrifieringen och dess potentiella effekter på elsystemet och miljömålen och andra mål av relevans. Skapa ett underlag i bedömningar som redan gjorts.
- Scenarioanalys
Leverera ett underlag som krävs för att det följande arbetet ska kunna ge välmotiverade förslag på åtgärder, eller etappmål. Samla relevant underlag från miljömålsrådsmyndigheter.
- Strategiarbete
För att djupare utreda vad som krävs för en elektrifiering med en övervägande positiv påverkan på de svenska miljömålen behövs de olika miljömålsmyndigheternas expertis. Det här kan även inkludera påverkan genom andra delar av elsystemet, exempelvis transmission och produktion.

5. Klimathänsyn i bygg- och anläggningsbranschen

Drivansvarig myndighet: Upphandlingsmyndigheten

Medverkande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Energimyndigheten.

Bakgrund

Bygg- och anläggningsområdet bidrar till en stor del av Sveriges utsläpp av växthusgaser, enligt sektorns egen färdplan för fossilfri konkurrenskraft beräknas den till ca 22 miljoner ton CO₂-ekvivalenter. Enligt Boverkets miljöindikatorer står bygg- och fastighetssektorn för ca 21 % av Sveriges inhemska utsläpp av växthusgaser. Bygg- och anläggningssektorn har i färdplanen enats om målet att nå netto nollutsläpp av växthusgaser år 2045. Ett av etappmålen är 50% minskade utsläpp år 2030 (jämfört med 2015), detta etappmål kan uppnås med teknik som redan finns idag. I de färdplaner på bygg- och anläggningsområdet som tagits fram pekas offentlig upphandling ut som en viktig drivkraft för en omställning mot fossilfrihet. Samtidigt pågår olika initiativ hos myndigheterna. Samordning mellan pågående arbete och gemensamma insatser mellan myndigheterna kommer att vara nödvändigt för att öka takten för omställning till ett fossilfritt Sverige.

Programområdets syfte

Att genom samverkan mellan deltagande myndigheter bidra till att minska klimatpåverkan från bygg- och anläggningsbranschen.

Programområdets mål

Målen är att under perioden som programområdet drivs, ta fram konkret upphandlingsstöd och vägledande material för hur myndigheter genom offentlig upphandling kan minska klimatpåverkan från bygg- och anläggningsbranschen.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

I första hand bidrar programområdet till miljömålen Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö samt Giftfri miljö.

Arbetet väntas bidra till eller ge synergier för flera Agenda 2030-mål, nämligen mål 11 (Hållbara städer och samhällen), 12 (Hållbar konsumtion och produktion), och 13 (Bekämpa klimatförändringarna).

Programområdet kopplar till den nationella upphandlingsstrategin och det finns några tydliga synergier. Det finns kopplingar till tre av målen i upphandlingsstrategin: Offentlig upphandling som ett strategiskt verktyg för en god affär, En offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar samt En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling.

Det kan finnas risk för målkonflikter på andra miljömåls- eller hållbarhetsområden om fokus enbart ligger på att minska klimatpåverkan. Det är därför viktigt att klimatkrav utgår från livscykelanalyser och vetenskapligt underlag.

Delområden inom programområdet

- **Klimatkrav för bygg- och anläggningsbranschen**
Målet med delprojektet är att arbeta fram upphandlingsstöd (hållbarhetskriterier eller andra vägledningar) för att ställa drivande klimatkrav på bygg- och anläggningsbranschen. Gemensamma upphandlingskriterier ger bättre förutsättningar för att även andra offentliga upphandlare ska ställa samma krav. Förutsägbara krav underlättar också för leverantörerna på marknaden att leverera lösningar som möter kriterierna. I delprojektet har en redan pågående samverkansåtgärd införlivats, ”Vägledning för LCA i infrastrukturprojekt”.
- **Stimulera innovativa lösningar för minskad klimatpåverkan genom upphandling**
Enligt bygg- och anläggningssektorn kan uppemot 50% av sektorns klimatpåverkan minskas med hjälp av teknik som redan finns idag. Nya och innovativa material, men även nya kombinationer av idag använda material och nya produktionsmetoder och arbetssätt är därför nödvändigt för att ytterligare minska klimatpåverkan från sektorn. Nya material måste också bidra till hållbarhet i ett bredare perspektiv. Samverkande myndigheter behöver därför undersöka vilka hinder och möjligheter det finns för innovativa lösningar och föreslå åtgärder för hur innovationer på området kan främjas genom offentlig upphandling.

6. Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem

Drivansvarig myndighet: Livsmedelsverket

Medverkande myndigheter: Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Tillväxtverket, Länsstyrelserna, Kemikalieinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten samt Konsumentverket.

Fler myndigheter kan bli berörda och aktuella för deltagande i olika delområden, till exempel Vinnova. Utöver myndigheter kan samverka med universitet, forskningsinstitut och näringsliv sökas.

Bakgrund

Livsmedel påverkar alla delar av en hållbar utveckling och en omställning av livsmedelssystemet är nödvändig för att nå FN:s globala hållbarhetsmål, de nationella miljömålen och folkhälsomålen. En myndighetssamsyn för vad som är en hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion har efterfrågats i flera sammanhang. Ett hållbart livsmedelssystem berör flera politikområden och det är viktigt att myndigheterna samlas kring en gemensam målbild, dels för att kunna erbjuda medborgare och företag stöd och vägledning och dels för att främja samverkan och synergier med forskningsprojekt.

Programområdets syfte

Att uppnå samsyn bland deltagande myndigheter om vad som karakteriserar en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel i Sverige. Syftet är även att identifiera de viktigaste förändringarna som behöver ske och analysera hur nationellt beslutade strategier och handlingsplaner stödjer en sådan omställning.

Programområdets mål

- Myndigheterna i Miljömålsrådet har samsyn om vad som kännetecknar en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel, och de viktigaste förändringarna för att nå dit.
- Myndigheternas samverkan utvecklas så att de bättre styr mot ett hållbart livsmedelssystem.
- Myndigheternas samverkan med forskningsprogram och -institut om ett hållbart livsmedelssystem utvecklas.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

Ett hållbart livsmedelssystem har bäring på alla miljömål, inklusive generationsmålet. Den mest direkta kopplingen finns till Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv och God bebyggd miljö. Ett hållbart livsmedelssystem har även kopplingar till de globala hållbarhetsmålen, folkhälsomålen och målen i livsmedelsstrategin.

Upplägg

Jordbruksverket har 2020 ett regeringsuppdrag inom livsmedelsstrategin om att ta fram en studie om hållbara livsmedelssystem vilket omfattar både produktion och konsumtion. Jordbruksverket ska sammanställa och analysera pågående arbete inom hållbara livsmedelssystem, nationellt och internationellt. Analysen ska definiera begreppet och visa på vilka behov som finns för att uppnå ett hållbart och konkurrenskraftigt livsmedelssystem. Analysen ska genomföras i nära samarbete med Livsmedelsverket och Sveriges lantbruksuniversitet samt näringsliv och andra aktörer kopplade till livsmedelskedjan.

Livsmedelsverket kommer i samverkan med berörda myndigheter under 2020 arbeta med att ta fram mål och indikatorer för en hållbar livsmedelskonsumtion.

Deltagande miljömålsrådsmyndigheter i programområdet kommer att involveras i dessa båda projekt under 2020 och Miljömålsrådet hålls informerat om arbetet. Programområdet ”Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem” tar sin utgångspunkt i dessa arbeten och startar 2021.

7. Insatser för Grön infrastruktur

Drivansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Medverkande myndigheter: Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket, Boverket och länsstyrelserna.

Bakgrund

Begreppet Grön infrastruktur har sin grund i Konventionen om biologisk mångfald; CBD. Begreppet har sedan flitigt använts i olika EU-strategier om biologisk mångfald. I regeringens prop. 2013/14:141 En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster tas begreppet upp. Som en följd av propositionen fick länsstyrelserna regeringsuppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur vilka rapporterades 2019. Naturvårdsverkets har en fortsatt roll att koordinera det regionala arbetet vilket bedrivs i samverkan med andra myndigheter och länsstyrelserna. Nästa utmaning i det regionala arbetet är att få till stånd att planerna används i samband med planering, prövning, pågående mark- och vattenanvändning och vid naturvårdande insatser på land och i vatten.

Programområdets syfte

Att öka takten i genomförandet av åtgärder för grön infrastruktur. Det kräver samverkan, delaktighet och en kraftsamling för att komma framåt i frågor som är lämpliga att hantera på nationell nivå.

Programområdets mål

- Att projektens insatser stärker och bevarar en väl fungerande grön infrastruktur där arter har möjlighet att använda landskapets miljöer och sprida sig mellan dem. Mätbara resultat ska finnas senast 2030. De ska också möjliggöra ett hållbart brukande.
- En ökad samsyn, samverkan och inriktning på synergier i arbetet med grön infrastruktur.
- Att programområdets insatser ska bidra till att möjliggöra en ökad takt i genomförandet av åtgärder enligt de regionala handlingsplanerna.

Programområdets koppling till miljömål och andra samhällsmål

Miljömål som programområdet bidrar till att nå är Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv, God bebyggd miljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet, En storslagen fjällmiljö, Bara naturlig försurning, Giffri miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Generationsmålet.

Mål inom Agenda 2030 som programområdet bidrar till att nå är mål 3 (Hälsa & välbefinnande), 6 (Rent vatten & sanitet), 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur), 11 (Hållbara städer & samhällen), 13 (Bekämpa klimatförändringen) och 15 (Ekosystem & biologisk mångfald), samt del av mål 2 (Hållbart jordbruk),

14 (genom begränsning av effekter från övergödning), och mål 17 (genom samverkan och samarbetet vi gör i programmet).

Det finns synergier med klimatmål (inklusive klimatanpassning), mål om biologisk mångfald, internationella konventioner och EU-direktiv. Även synergier med mål för friluftsliv och turistnäringen, samt mål för kulturmiljö. Det kan finnas både synergier och konflikter med försörjningsfrågor ex. grundvatten, energi, grus, och bergmaterial. Även med areella näringars olika mål och den nationella livsmedelsstrategin. Detsamma med gruvnäringens främjandemål och frågor kring energimaterial (kobolt, vanadin, grafit, REE m fl.).

Delområden inom programområdet

- Utveckla förslag till etappmål för grön infrastruktur i ett dialogprojekt
Förslag på etappmål ska tas fram genom dialog med berörda myndigheter och aktörer. Detta ska göras inom ramen för de övriga projekt som drivs inom programområdet. Förslag till etappmål för grön infrastruktur i skogen, i odlingslandskapet, i våtmarker, i limniska miljöer samt i samhällsplaneringen där detta är relevant och möjligt rent tidsmässigt.
- Skötsel och restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer
Det behövs ett utvecklingsarbete för skötsel och restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer. Det behövs också fördjupad analys av var i landskapet restaurering av våtmarker och sötvattensmiljöer bör ske för att beakta fler aspekter än biologisk mångfald, till exempel restaurerade våtmarkers påverkan (positiv och/eller negativ sådan) på vattenkvalitet och vattenkvantitet.
- Utveckling av juridiska styrmedel gällande viss vattenverksamhet
Projektet gäller det rättsliga regelverket gällande åtgärder som vidtas/har vidtagits för att skydda mot vatten. Sverige behöver leva upp till gällande EU-rätt och sedan nuvarande regelverk beslutades värderas ekosystemtjänster och geotjänster högre, klimatfrågan är än mer angelägen och det finns ny kunskap om åtgärdernas miljöpåverkan både utifrån dagens situation och med framtida klimatförändringar.
- Stärkta livsmiljöer och spridningsvägar i odlingslandskapet
Övergripande syfte är att bevara och stärka grön infrastruktur i hela odlingslandskapet, vilket är en förutsättning för att nå flera miljömål. Arbetsättet är förtroendeskapande dialog mellan berörda aktörer för att nå en gemensam problembild och förslag till konkreta åtgärder. Det är alltså delvis ett dialog- och delvis ett genomförandeprojekt.
- Ett mer variationsrikt skogsbruk

Projektet syftar till att öka intresse, kunskap och engagemang för ett mer variationsrikt skogsbruk med ökade inslag av lövträd/lövskogar, mer hyggesfria metoder samt mer skapande av naturvärden i brukad skog. På detta sätt utvecklas förutsättningarna för en grön infrastruktur där naturvärden även finns utanför formella/frivilliga avsättningar.

- En nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel av skogar som förvaltas med naturvårdsmål
Projektets mål är att i samverkan med berörda aktörer (dialogprocess) ta fram en nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel i trädbärande marker som förvaltas med naturvårdsmål. Detta projekt överensstämmer med den tidigare beslutade samverkansåtgärden ”Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen”. Därför avslutas samverkansåtgärden och arbetet inlemmas i detta projekt.
- Ekosystemtjänster i fysisk planering
Projektet är en fortsättning av en befintlig samverkansåtgärd. Syftet är att få igång och utveckla länsstyrelsernas arbete med att integrera ekosystemtjänster i verksamheten, med särskilt fokus på fysisk planering.

Miljömålsrådets pågående åtgärder 2020

PÅGÅENDE ÅTGÄRDER (INOM PROGRAMOMRÅDEN)

- **Ekosystemtjänster i fysisk planering**

Deltagande myndigheter: Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen Skåne har i samverkan med Naturvårdsverket anordnat fem workshoppar och två webinarier om ekosystemtjänster, grön infrastruktur och planprocessen utifrån guiden ”Ekosystemtjänster i planprocessen”, etappmålen om ekosystemtjänster samt uppdraget om regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Mötena har resulterat i en kartläggning av vilka hinder och möjligheter som finns för att integrera ekosystemtjänsterna och grön infrastruktur i planarbetet på länsstyrelserna. De iakttagelser och erfarenheter som gjorts utgör en bra grund för att fortsätta arbetet under 2020 med att utveckla arbetet. Mötena har också bidragit till att överbygga klyftan mellan olika verksamheter på länsstyrelserna. På mötena deltog cirka 100 handläggare och chefer från 18 länsstyrelser med representation av främst plan- och naturvårdshandläggare. (Programområde Insatser för Grön infrastruktur)

- **Identifiera genomförbara åtgärder och styrmedel för att minska svensk klimatpåverkan i andra länder.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Transportstyrelsen.

Samverkande myndigheter ska genom dialog skapa samsyn om idéer till åtgärder och styrmedel för att kunna minska klimatpåverkan i andra länder. Arbetet med åtgärden har varit vilande under en tid på grund av bland annat personalomsättning. Arbetet har planerats för 2020 och det kommer att fortsätta mer löpande. Naturvårdsverket kommer under året att genomföra ett egeninitierat övergripande arbete av styrmedelsanalyser genom att ta fram en metod för hur vi arbetar med styrmedelsanalyser generellt. Under 2019 har bruttolistan på styrmedel som berör konsumtionen uppdaterats och det arbetet fortsätter under 2020. Åtgärden planeras avslutas 2020.

(Programområde Styrmedel för hållbar konsumtion)

- **Vägledning LCA för transportinfrastruktur**

Deltagande myndigheter: Trafikverket och Boverket.

Myndigheterna ska ta fram en vägledning för tillämpning av livscykelanalys (LCA) i beslutsunderlag för planering och projektering av transportinfrastruktur, motsvarande den vägledning som finns för byggsektorn. Vägledningen som förväntas vara klar i slutet av 2020 ska publiceras på svenska i webbformat och Trafikverket ska vara ansvariga för dess uppdatering.

(Programområde Klimathänsyn i bygg- och anläggningsbranschen)

- Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling**

Deltagande myndigheter: Upphandlingsmyndigheten tillsammans med alla andra myndigheter i Miljömålsrådet.

Åtgärden var en samverkan om hur förutsättningarna för en mer miljömässigt ansvarsfull upphandling kan stärkas. Inom åtgärden inleddes en rutin där Miljömålsrådets myndigheter bjöds in som referenter i Upphandlingsmyndighetens framtagande av upphandlingskriterier. Samverkan var lyckad och kommer fortsätta inom ramen för ordinarie löpande arbete.

Därutöver har åtgärder för ökad förståelse för samverkan runt offentlig upphandling genomförts. Det har handlat om seminarier och workshops för att öka kännedom om den Nationella upphandlingsstrategin och Kammarkollegiets ramavtal bland Miljömålsrådets myndigheter men även samtal runt samverkan gällande dessa delar framöver. Stor del av denna samverkan kommer fortsätta inom ramen för ordinarie verksamhet framöver men även fångas upp i Miljömålsrådets fortsatta arbete kommande år inom ramen för programarbetet. (Programområde Staten går före)
- Hållbar konsumtion och produktion för en cirkulär ekonomi**

Deltagande myndigheter: Tillväxtverket, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna och Naturvårdsverket.

De deltagande myndigheterna har kartlagt uppdrag, projekt och policies på de egna myndigheterna som kopplar till cirkulär ekonomi. Detta har sammanställts. Syftet har varit att få en överblick och identifiera samverkansmöjligheter bland existerande uppdrag samt att gemensamt ta fram ett kunskapsunderlag som ska ligga till grund för vidare diskussioner om utvecklingsbehov och förslag på åtgärder. Samverkansåtgärden har pågått under 2019 men kommer från och med 2020 ingå i programområdet Styrmedel för hållbar konsumtion där Konsumentverket har drivansvar. (Programområde Styrmedel för en hållbar konsumtion)

PÅGÅENDE ÅTGÄRDER (UTANFÖR PROGRAMOMRÅDENA)

- Myndighetsnätverk och gemensamma arbetsinsatser - för ökad samverkan, kunskap och ett effektivare åtgärdsarbete med förorenade sediment**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Statens geotekniska institut (SGI).

Åtgärden, som påbörjades 2019, är baserad på de färdplaner som togs fram av föregående miljömålsåtgärd om förorenade sediment. Delar av färdplanerna är inkluderade i ett omfattande regeringsuppdrag till myndigheterna inom nätverket. Förutom att regeringsuppdraget har planerats och startats under 2019 (slutdatum 2022), har miljömålsåtgärden presenterats på nationella och internationella konferenser. I december anordnades en workshop med forskningsfokus, i syfte att öka kunskapen och anslagen för forskning om föroreningar i sediment.

Myndighetsnätverket har också bidragit med underlag om förorenade sediment till Formas "Förslag till ett nationellt forskningsprogram om hav och vatten" (Formas 2019). Internationella samarbetspartners har kartlagts och det pågår en insamling av rapporter och studier för att ta till vara erfarenheter från utförda efterbehandlingar. Åtgärder inom miljömålsrådsarbetet kommer att samordnas med regeringsuppdraget.

- **Hållbar utvinning av omställningsmineral för en grön framtid**

Deltagande myndigheter: SGU, Naturvårdsverket

SGU och Naturvårdsverket samverkar för att identifiera vägar framåt för hantering av målkonflikter avseende utvinning och återvinning av omställningsmineraler för en grön framtid. Tillsammans och med andra skapas bättre möjligheter till utvinning och återvinning i Sverige av de metaller som behövs för grön omställning, för till exempel elbilar, batterier, sol- och vindkraft. Vi har ordnat seminarium under Miljökongresserna, haft intern workshop, deltagit i seminarier arrangerade av andra och genomfört vissa utredningar. Arbetet fortsätter under 2020.

- **Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon.**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland och Länsstyrelsen i Gävleborg samt några kommuner.

Handlingsplanen, som SSM har tagit fram i samverkan med berörda myndigheter, beslutades av myndigheten i februari 2018. Samverkansåtgärden har initierats i slutet av 2018 och hittills har möten hållits i Gävle samt Göteborg med samverkansparter för att analysera nuläget för kommunernas hantering av radonfrågan och diskutera möjliga förbättringar. Åtgärdens övergripande målsättning är att förbättra stödet till kommunerna när det gäller hantering av frågor om radon samt att förbättra möjligheten till att följa kommunernas verksamhet inom radonområdet. Planen är att färdigställa åtgärden under 2020.

- **Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester (Skrovmålet)**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, länsstyrelserna och Naturvårdsverket.

Åtgärden syftar till att ta fram riktlinjer/rekommendationer eller eventuellt föreskrifter om användandet av båtbottenfärger för fritidsbåtar, samt utreda hur man kommer tillrätta med problemet med miljöfarliga färgrester som finns på båtskrov och båtoppläggningsplatser. Vi har tittat på vilka effekter för miljö och hälsa som de vanligaste metoderna för att sanera båtskrov från giftiga färger ger, för att kunna föreslå hur detta kan komma behöva regleras framöver. Vi gör även en konsekvensundersökning av förutsättningarna för att eventuellt föreslå ett förbud mot användande av biocidfärger på båtskrov, med kartläggning av giftfria alternativ så som borsttvätt, båtlifvar, trailerbåtar, skrovdugor etc. (Se Transportstyrelsens årsredovisning)

- **Samverkan i samhällsplaneringen**
Deltagande myndigheter: Länsstyrelserna, Boverket, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Folkhälsomyndigheten, SGU, Riksantikvarieämbetet, och Energimyndigheten.
 Åtgärden handlar om att se hur statliga myndigheter kan samarbeta och samordna sig bättre i arbetet med planeringsunderlag och tillhandahållande av dessa, i syfte att dessa i högre grad ska göra att miljömålen vägs in i kommunal och regional planering. För länsstyrelsernas del har arbetet också varit till nytta för utvecklingen av det digitala verktyget planeringskatalogen. Under året har två heldagsworkshopar anordnats. Vid dessa har medverkande myndigheter först redovisat en hemläxa och därefter har det diskuterats hur arbetet kan utvecklas. En slutrapport tas fram våren 2020 och denna spelas då in ibland annat i Miljömålsrådets fortsatta arbete.
- **Brukningvärd jordbruksmark – för vem, till vad och när? Ny modell för värdering av jordbruksmark**
Deltagande myndigheter: Jordbruksverket tillsammans med Boverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelserna
 Myndigheterna samarbetar för att ta fram en metod som kan användas för att säkerställa att alla relevanta värden finns med i ett beslut om markexploatering och att olika perspektiv hanteras. Åtgärden syftar till att underlätta kommunernas värdering och syn på jordbruksmarken och skapar samtidigt en större likformighet mellan kommuner hur jordbruksmarken hanteras i den kommunala planprocessen. Arbetet påbörjades 2019 och är tänkt att avslutas under 2020.
- **Mer naturbetesmark och ekonomiskt bärkraftiga lantbruksföretag**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, SLU/GU (inom projekt) samt Skogsstyrelsen (som passiv följare).
 Samverkansåtgärdens syfte är att ge länsstyrelserna ett kunskapsunderlag till stöd för en dialog med lantbrukare för att bidra till ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag med inriktning på animalieproduktion på naturbetesmarker. Arbetet är indelat i tre steg: 1. att utreda möjliga indata och analysera användbarhet och kostnad för genomförande; 2. att samla in och förbereda indata; 3. att genomföra GIS-analyser och leverera kunskapsunderlag till Naturvårdsverket. Steg 1 är helt genomfört och steg två är till stor del genomfört. Ett antal informationsinsatser har gjorts gentemot länsstyrelserna, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och internt inom Naturvårdsverket, samt i tidningen Land lantbruk. En arbetsgrupp har bildats med representanter från SLU/GU-projekt, SJV och NV, och uppdrag har lagts ut till Metria. Samverkansåtgärden avses avslutas 2021.
- **Nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU) liksom vattenmyndigheterna.

Målsättningen är att halterna av dioxin och dioxinlika PCB-er i all fisk i svenska vatten ska vara så låga senast år 2030, att fisken kan ätas utan risk även av barn och kvinnor i fertil ålder. Ett nätverk har etablerats och plan för gemensamma insatser framåt är under utformning. Två möten har genomförts under året. Ett mastersarbete om åtgärdsprogram för dioxin som Vattenmyndigheterna beställt har utförts under hösten och presenteras januari 2020. Forskningsynteser har genomförts för att nå samsyn kring situationen för dioxin-hälsa-miljö, vilka också presenteras och diskuteras januari 2020. Arbetet med åtgärden följer tidplanen och planeras avslutas 2020.

- **Hållbar vindkraftsutbyggnad**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket och Energimyndigheten driver åtgärden gemensamt i samverkan med Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Boverket.

Syftet är att ta fram en strategi för hållbar utbyggnad av vindkraft. En nulägesbeskrivning har tagits fram och publicerats den 21 oktober 2019 på myndigheternas gemensamma webbplats med möjlighet att lämna synpunkter. I nulägesbeskrivningen redogörs för samverkansåtgärden bakgrund och syfte, arbetets upplägg och vilka utmaningar strategin ska hantera. Under 2019 har ett omfattande förankrings- och dialogarbete genomförts. Myndigheternas generaldirektörer har bl.a. genomfört ett tiotal dialoger med ledande företrädare för såväl vindkrafts- och elnätsbranschen samt med ledningarna för en rad berörda myndigheter. Framtagande av ett nationellt planeringsunderlag med bl.a. en GIS-analys har initierats och en säkerhetsupphandling och samråd med Säpo påbörjats för att kunna beakta Försvarmaktens hemliga områden i GIS-analysen, i samråd med Försvarmakten. Framtagande av tematiska vägledningar som en del av det nationella planeringsunderlaget har påbörjats. Det finns en gemensam webbplats för myndigheternas arbete.

- **Miljökompensation**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelserna.

Åtgärden handlar om att skapa gemensamma principer och tydliggöra begrepp som ger stöd för hanteringen av olika typer av miljökompensationsåtgärder i praktiken, inte minst utifrån nytta och kostnadseffektivitet. Arbetet berör utöver ekologisk kompensation främst även kompensation av kulturmiljöer och jordbruksmark. I november 2019 genomfördes en Miljökompensationsdag där samverkande myndigheter bjöds in. Målsättningen är att lämna förslag om statlig samverkan kring naturvårdsavtal i syfte att underlätta markåtkomst och långsiktigt säkerställande av kompensationsåtgärder. Åtgärden avslutas under 2020.

- **Scenarioanalys för klimatneutral bygg- och anläggningssektor**
Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket och Naturvårdsverket.
Arbetet ska resultera i en gemensam scenarioanalys för bygg- och anläggningssektorn som ska kunna visa nyttan av åtgärder och styrmedel för att nå målet om klimatneutralitet i färdplanen för klimatneutral bygg- och anläggningssektor. Arbetet har inletts under 2019 med start av en förstudie som grund för fortsatt arbete. Åtgärden avslutas 2021.

- **Utreda möjligheten att tillämpa befintliga metoder, modeller och verktyg för att ekonomiskt kvantifiera hälsorelaterade effekter av miljörelaterade åtgärder**
Deltagande myndigheter: Folkhälsomyndigheten och Transportstyrelsen i samverkan med Boverket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Trafikverket och Strålsäkerhetsmyndigheten.
Åtgärden syftar till att tydliggöra de samhällsvinster som kan göras i samhällsbyggandet om större hänsyn tas till olika miljöåtgärders hälsopåverkan, i synnerhet på längre sikt och i ett större perspektiv än vad som görs idag. Om hälsovinster kan redovisas i monetära termer ökar möjligheten att de väger tyngre än idag i beslut som rör samhällets utveckling mot goda och hälsofrämjande vistelsemiljöer. Samverkansåtgärden har belyst behovet av en kartläggning över befintliga verktyg, dess brister och myndigheternas behov av samhällsekonomiska analyser för att värdera hälsovinster av miljörelaterade åtgärder. Denna kartläggning görs för närvarande med slutredovisning, inklusive en handlingsplan för fortsatt myndighetssamverkan, innan sommaren 2020.

Miljömålsrådets avslutade åtgärder 2019

AVSLUTADE ÅTGÄRDER 2019

- **Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i samverkan med länsstyrelserna.

Arbetet med de gemensamma termer och definitioner för naturvårdande skötsel som har tagits fram beräknas bli klart under år 2020. I det redovisade underlaget om ett prioriterat åtgärdsprogram för Natura 2000 för år 2021–2027 ingår även behov av naturvårdande skötsel.³ Resultatet från Skogsstyrelsens kartläggning av skötselbehov i skyddade områden (biotopskyddsområden och naturvårdsavtal) har kvalitetsgranskats, analyserats och tagits omhand i den löpande verksamheten. Underlagen från analyserna är en viktig grund för att ta fram en strategi för naturvårdande skötsel i skogen. Arbetet med att ta fram en nationell strategi drivs vidare i programområdet ”Insatser för grön infrastruktur”, delområde ”En nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel av skogar som förvaltas med naturvårdsmål”.

- **Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen.

En sammanfattning av befintligt klassificeringssystem för naturgrusavlagringars naturvärden har tagits fram. Detta system tar hänsyn till såväl geovetenskapliga värden, landskapsbild, biologiska värden samt kulturmiljöer. Metodik beaktar aspekter som berör bland annat representativitet, mångformighet och orördhet där slutresultatet är en sammanvägning av dessa parametrar. Under 2019 har insatser inom åtgärden främst bedrivits vid SGU och med låg aktivitetsgrad. Arbetet kommer att fortsätta i huvudsak internt på SGU med kontakt vid behov med andra myndigheter, men kvarstår inte som en åtgärd inom Miljömålsrådet under 2020.

- **Storstadsutveckling – behov av undermarksplanering**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning, Boverket, Trafikverket.

I en förstudierapport som presenterades i slutet av 2017 gavs förslag på åtgärder för att uppnå en bättre och hållbar storstadsutveckling med fokus på undermarken. Under 2019 har samarbete med Chalmers, Luleå tekniska universi-

³ Se Naturvårdsverkets skrivelse Redovisning av regeringsuppdrag om ett prioriterat åtgärdsprogram för Natura 2000 för år 2021–2027, Ärendenr: NV-05341-18.

tet och Trafikverket utvecklats för att driva dessa frågor vidare. I samarbetet utvärderades hur undermarksplanering och geosystemtjänster i framtiden ska ingå som en självklar del i kommunal planering. Arbetet drivs således vidare men kvarstår inte som en åtgärd inom Miljömålsrådet under 2020.

- **Bevarande och skydd av källmiljöer**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Artdatabanken.

Åtgärden innebär arbete för att förbättra skyddet för naturliga källor samt göra informationen om källor mer lättillgängliga. Ny information om källor i Norrbotten och i delar av Götaland och Svealand har samlats in vid SGU under 2019. Utvärdering kommer att fortsätta under 2020 och resultaten att beaktas vid slutförandet av åtgärden. Underlag till två rapporter har framtagits och rapporterna kommer att färdigställas under 2020. Den ena rapporten har fokus på lagstiftningsfrågor och den andra på information om källor. Arbetet har under 2019 främst bedrivits vid SGU. De rapporteringar som återstår kommer att slutföras vid SGU och kontakt kommer att tas med deltagande myndigheter i åtgärden, men den kvarstår inte som en åtgärd inom Miljömålsrådet under 2020.

- **Förstudie om framtagande av nationellt system för ökad spårbarhet av radionuklider i kontaminerad torv- och trädbränsleaska.**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Boverket, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning.

SSM har utifrån 2018/2019 års möten med befintliga samverkansmyndigheter och länsstyrelser kommit fram till att det i dagsläget saknas befintliga kanaler för att samla in data från verksamhetsutövare som hanterar kontaminerad aska. SSM har samtalat med flera handläggare från miljöanalysavdelningen och samhällsavdelningen på Naturvårdsverket. SSM bedömer därför att insamling av data tillsvidare bör göras av SSM och att det inte är möjligt att utnyttja synergieffekter med andra myndigheter. SSM fortsätter med arbetet internt.

- **Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet.**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Naturvårdsverket.

Transportstyrelsen har avslutat åtgärden Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet. Syftet med åtgärden var att förtydliga var ansvaret för toalettavfall för fritidsbåtar ligger samt att undersöka olika alternativ för att minska den negativa påverkan från detta både på land och i vatten. Under 2019 slutfördes en förstudie om toalettavfall från fritidsbåtar, med fokus på de båtar som inte har en toalett ombord vilket är drygt 80 % av alla båtar. Förstudien bekräftade att det finns en lucka i regelverket och att ingen aktör har ett ansvar att se till att det finns tillgång på landtoaletter för båtägare, vilket gör att ingen är beredd att ta den kostnaden. Därför har vi föreslagit att någon lämplig myndighet bör få ett uppdrag om att utreda var detta ansvar bör ligga och sedan

verka för att sådant regelverk skapas och efterlevs. (Se Transportstyrelsens årsredovisning).

- **Flygbuller i fjällen**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Transportstyrelsen har avslutat åtgärden Flygbuller i fjällen. Syftet med åtgärden var att ta reda på om buller från luftfarten i vissa utpekade områden i svensk fjällmiljö fortfarande kan anses vara försumbart, vilket var resultatet vid ett tidigare regeringsuppdrag 2007. Utifrån svaren från en enkätundersökning samt annan information om huruvida buller upplevs som ett problem i dessa utpekade fjällområden, har vi dragit slutsatsen att bullerproblemet från luftfartyg inte är stort i dessa områden, med några undantag. Transportstyrelsen avser att fortsätta att följa utvecklingen genom att skicka ut enkäten på nytt vart fjärde år. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

- **Nationell samverkan - Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten**

Deltagande myndigheter: Livsmedelsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Statens geotekniska institut (SGI), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Livsmedelsverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket driver ett nationellt nätverk om högfluorerade ämnen (PFAS). I nätverket deltar myndigheter, forskare, kommuner, länsstyrelser, dricksvattenproducenter och andra intressenter. Syftet är att sprida kunskap och öka möjligheterna till samarbete mot PFAS-spridningen i miljön. Åtgärden övergår i löpande verksamhet på berörda myndigheter.

- **Nationell samverkan - Minskat matsvinn i livsmedelskedjan**

Deltagande myndigheter: Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Jordbruksverket driver Samverkansgruppen för Minskat Matavfall (SaMMA) som omfattar drygt 200 aktörer. I nätverket ingår myndigheter, forskare, intresseorganisationer och branschen. Utöver den stora samverkansgruppen har en mindre myndighetsgrupp träffats mer regelbundet. Åtgärden övergår i löpande verksamhet på berörda myndigheter.

- **Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, länsstyrelserna, Kemikalieinspektionen och Havs- och vattenmyndigheten.

Myndigheterna har samarbetat i ett projekt som handlar om skyddszoner och skyddsavstånd. Vi har tagit fram underlag med syfte att undersöka om det går att förenkla och, så långt det är möjligt, likrikta kraven som ställs på olika

skydds-zoner och avstånd. Vi ska även förtydliga hur vi som myndigheter ska tolka kraven för att kunna förbättra tillsynsvägledning och rådgivning. Arbetet var vilande ett tag men återupptogs under hösten 2018. Arbetet med färdigställande av rapport pågår och projektet kommer att avslutas i början av 2020.

- **Användning av livsmedelsavfall till foder**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket.

Myndigheterna har samarbetat i ett projekt som handlar om att utreda om hur mer av det som annars blir exempelvis livsmedelsavfall kan användas som foder. Miljömålsrådet har prioriterat utredningen som ett viktigt bidrag till att öka takten i miljömålsarbetet, och utredningen är även en av åtgärderna i den nationella handlingsplanen ”Fler gör mer – Handlingsplan för minskat matsvinn 2030”. Utredningen har gett ökad kunskap om den relevanta lagstiftningen och fångat upp de hinder och möjligheter som olika aktörer ser, och därmed ökat möjligheten att nå målet att en större del av de livsmedel som inte kan konsumeras av människor kan användas till foder. Arbetet påbörjades under hösten 2018 och förväntas bli klar i början av 2020. Arbetet avslutas inom Miljömålsrådet men tas vidare inom myndigheternas löpande verksamhet.

- **Fysisk påverkan i jordbruksvatten**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten.

Jordbruksverket har arbetat tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten (HaV) i ett flerårigt projekt med att ta fram underlag för avvägningar mellan vattenmiljö och jordbruk. Under 2019 har projektet färdigställt fyra rapporter. En sammanställning av åtgärder för att minska fysisk påverkan på vatten kopplad till jordbruk, en analys av hur kantzoner längs jordbruksvatten bör utformas samt en metod för att kvantifiera betydande negativ påverkan på nyttan med markavvattning. Den fjärde rapporten är en sammanfattning av hela projektet. Resultaten ska användas som underlag för HaV:s vägledning om kraftigt modifierade vatten. Arbetet avslutas inom Miljömålsrådet men tas vidare inom myndigheternas löpande verksamhet.

- **Skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Konsumentverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna. Boverket och Folkhälsomyndigheten har deltagit i ett inledande skede.

Myndigheterna har samverkat för att ta fram en plan för att skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar. Arbetet har resulterat i en rapport innehållande fyra huvudförslag: 1. Utveckla Forum för miljösmart konsumtion – med särskilt fokus på kommuner. Konsumentverket har påbörjat arbetet. 2. Utveckla samlad information om livsmedel riktad till invånare och offentlig sektor. Livsmedelsverket fortsätter arbetet. 3. Ta fram

information ”om ett bättre liv för nyanlända med Agenda 2030 och miljömålen” i lämpliga kanaler. Länsstyrelserna tar detta vidare inom MILSA - stödplattformen för migration och hälsa. 4. Ta fram Konsumtionsbaserade indikatorer på regional nivå eller kommunnivå. Naturvårdsverket utreder möjligheterna att ta in detta i framtida forskningssatsningar.

I arbetet ingick även att göra en förstudie om ett nationellt samordnat beteendefrämjandeprojekt. Men eftersom alla deltagande myndigheter inte ställde sig bakom förslaget och att finansieringen är osäker presenteras inte projektet i rapporten.

- **Miljökrav vid upphandling för efterbehandling av förorenade områden**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Trafikverket, Sveriges Geologiska Undersökningar (SGU), länsstyrelserna med stöd av Upphandlingsmyndigheten.

Åtgärden innebar att utarbeta rutiner och villkor för miljökrav i de upphandlingar som görs med sakanslaget för efterbehandling av förorenade områden. Det har tagits fram ett vägledande dokument för kravställning på miljöprestanda, se Naturvårdsverkets webbplats. Utgångspunkten är de generella miljökrav för entreprenader som utvecklats av Trafikverket tillsammans med storstäderna. I de beslut om bidrag till nya efterbehandlingsåtgärder som fattas från och med 2020 kommer Naturvårdsverket inkludera villkor om att åtgärderna ska genomföras i enlighet med miljökraven. Genom att ansluta sig till redan inarbetade miljökrav avseende klimatpåverkan från entreprenader, ökar den köpkraft som bidrar till omställning av tekniken.

- **Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, SMHI, Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Trafikverket. Försvarmakten deltog under 2019 och Transportstyrelsen under 2018.

Målen med åtgärden har varit att sprida kunskap om värdet av biologisk mångfald och ekosystemtjänster för människors välfärd och livskvalitet, att skapa forum för inspiration och utbyte av kunskap för samt stöd till att integrera ekosystemtjänster i verksamhet och beslut. Den primära målgruppen för arbetet har varit ett nätverk med representanter från nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner samt företag och organisationer inom i första hand areella näringar, byggsektorn och infrastruktursektorn. När arbetet startade bestod nätverket av cirka 50 personer, i december 2019 hade det ökat till cirka 160. I arbetet har olika forum skapats i syfte att utbyta kunskap och erfarenheter. Två fysiska konferenser och sju webinarier har samlat ett stort antal deltagare. Cirka tio samverkansmöten för myndigheterna har genomförts. Samverkan kring denna relativt komplicerade fråga har ökat mellan många olika aktörer, vilket främjar utveckling på området. Åtgärden har gett effekt på flera sätt,

t.ex. att allt fler kommuner inkluderar ekosystemtjänster i exempelvis översikts- och grönstrukturplaner. Men det återstår många utmaningar i arbetet med att integrera ekosystemtjänster i verksamheter och beslut.

- **Samarbete kring utveckling av inventering av skogslandskapets nyckelbiotoper**

Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
Åtgärden har bedrivits kopplat till den pågående samverkansprocessen om nyckelbiotoper inom skogssektorn och som en del i utvecklingsarbetet inom uppdraget om en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Utifrån beslutet att avveckla den utökade nyckelbiotopsinventeringen har delar av utvecklingsarbetet avbrutits, medan arbetet fullföljdes i andra delar. Under år 2019 fullföljdes arbetet med att ta fram en utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige med hänsyn till de lokala och regionala förutsättningarna. Den utvecklade metoden bedöms fungera väl.

- **Samverkan om Geodata skog – uppdatering och utveckling av skogliga grunddata med hjälp av laserskanning**

Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet samt Lantmäteriet, Sveriges lantbruksuniversitet, Skogsforsk och skogsföretagen.
Ett första möte med referensgruppen har genomförts. Samverkansåtgärden övergår i löpande verksamhet och hanteras inom ramen för det pågående regeringsuppdraget om att uppdatera, utveckla och tillhandahålla digitala kunskapsunderlag med skogliga grunddata.

- **Påskynda tillgängliggörandet av information om farliga ämnen i bygg- och anläggningsprodukter - med fokus på sammansatta varor**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket och Kemikalieinspektionen.
Åtgärden, som även går under namnet ”Öka takten – Kemikalieinformation nu!” har levererat en kunskapsplattform innehållande fakta, vägledning och goda exempel som finns tillgänglig på Trafikverkets hemsida <http://www.trafikverket.se/kemikalieinformation-nu>. Arbetet har skett i dialog med branschaktörer och kunskapsplattformen ska stödja och inspirera branschen i arbetet med att fasa ut farliga ämnen från bygg- och anläggningsprodukter så att produkterna kan cirkulera i resurseffektiva kretslopp i en cirkulär ekonomi.

- **Regional landskapsanalys (test av)**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen.

Myndigheterna har tagit fram en metod som i två omgångar testats, utvärderats och vidareutvecklats genom användning i tre regioner under 2018 och 2019. Slutsatsen är att metoden kompletterar befintliga sektorsunderlag och ökar möjligheten att planera för en hållbar resursanvändning. Mer information om

arbetet och publicerad metodbeskrivning finn tillgänglig på Trafikverkets hemsida <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/Planerings--och-analysmetoder/Miljobedomning/landskap/Metodiken/landskapet-arenan--metodbeskrivning-for-integrerad-landskapskaraktarsanalys-ilka/>. Resultatet har spridits genom kunskapsseminarium och har även presenterats för Statens Vegvesen i Norge.

- **Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling**

Deltagande myndigheter: Upphandlingsmyndigheten tillsammans med alla andra myndigheter i Miljömålsrådet.

Åtgärden var en samverkan om hur förutsättningarna för en mer miljömässigt ansvarsfull upphandling kan stärkas. Inom åtgärden inleddes en rutin där Miljömålsrådets myndigheter bjöds in som referenter i Upphandlingsmyndighetens framtagande av upphandlingskriterier. Samverkan var lyckad och kommer fortsätta inom ramen för ordinarie löpande arbete.

Därutöver har åtgärder för ökad förståelse för samverkan runt offentlig upphandling genomförts. Det har handlat om seminarier och workshops för att ökad kännedom om den Nationella upphandlingsstrategin och Kammarkollegiets ramavtal bland Miljömålsrådets myndigheter men även samtal runt samverkan gällande dessa delar framöver. Stor del av denna samverkan kommer fortsätta inom ramen för ordinarie verksamhet framöver men även fångas upp i Miljömålsrådets fortsatta arbete kommande år inom ramen för programmet Staten går före.

- **Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden**

Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Åtgärden genomförande planerades för perioden 2016-2020. Målsättningen var att minst 10 procent av Sveriges marina områden ska senast 2020 vara skyddade så att de bidrar till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Ett representativt urval av de marina miljöerna ska ges ett långsiktigt och formellt skydd för att bevara naturvärdena.

Under perioden för åtgärdens genomförande har regeringen gjort insatser i form av regeringsuppdrag och budgetallokeringar. Havs- och vattenmyndigheten driver arbetet med utgångspunkt i den handlingsplan för marint områdesskydd som rapporterades till regeringen 2016. HaV genomför planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden till 2020. I dagsläget är 13,7% av de marina områdena skyddade. Länsstyrelserna arbetar vidare med de regionala handlingsplaner och arbete pågår för att skydda ytterligare cirka 50 områden. Parallellt med inrättandet av områden jobbar HaV med de fiskeregleringar som behövs för att bevarandemålen ska nås.

- **En samordnad plan för havsmiljöförordningens och vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram.**
Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket.
 Havsmiljödirektiv har implementerats genom miljöbalken och havsmiljöförordningen. Ett åtgärdsprogram ska genomföras om det behövs för att nå God miljöstatus. Myndigheter och kommuner ska vidta de som behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna inom sina respektive ansvarsområden. Åtgärdsprogrammet behöver också samordnas med vattenförvaltningens åtgärdsprogram. En analys och dialog om åtgärder som behöver samplaneras har skett inom ramen för plattformen Samhatt (Samordning Havs- och Vattenförvaltning) som HaV driver. Arbetet med havs- och vattenförvaltning bedrivs enligt föreskrivna 6-års cykler och nu pågår framtagandet av havsförvaltningens 2:a åtgärdsprogram. Arbetet med att samordna är nu väl etablerat inom Samhatt. Samverkansåtgärden är nu en väl etablerad verksamhet som kan övergå i löpande verksamhet på berörda myndigheter.
- **Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften**
Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelsen, vattenmyndigheterna, Kammarkollegiet och Naturvårdsverket.
 Åtgärden genomfördes med fortsatt dialogprocess gällande vattenkraft och miljö under året mellan myndigheterna, energiföretag och andra intressenter. Inom ramen för Dialog vattenkraft utvecklades en metod för bedömning av naturvårdsnytta av miljöåtgärder och för vattenkraftens relativa reglerbidrag. Dessa metoder har använts som underlag i vattenmyndigheternas arbete med kraftigt modifierade vatten på grund av vattenkraft. Som ett underlag har också en rapport om sötvattenanknutna Natura 2000-värdens känslighet för hydro-morfologisk påverkan tagits fram. För att testa metoderna och utveckla en metod för prioritering av miljöåtgärder och avvägning mot andra allmänna intressen, särskilt energi- och kulturmiljöintresset, har fyra pilotprojekt genomförts.
- **Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten**
Deltagande myndigheter: Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten, Statens Maritima och transporthistoriska museer.
 Åtgärden har bestått av en utredning som belyser i vilken omfattning yrkesfisket till havs kan antas påverka marina forn- och kulturlämningar och vad ansvariga myndigheter och verksamhetsutövare med stöd av befintliga regelverk kan göra för att skador ska kunna undvikas. På grundval av utredningens slutsatser lämnas två förslag till fortsatt arbete. När de föreslagna åtgärderna genomförts kommer inte bara fiskerinäringen, utan även andra marina verksam-

heter, att ha bättre förutsättningar än idag att efterleva reglerna i kulturmiljölagen (1988:950). Genom detta kommer även förutsättningarna att nå målet om Hav i balans och levande kust och skärgård att bli bättre. Hela utredningen presenteras i rapporten ”Fiskets påverkan på det marina kulturarvet: Riskbedömning och slutsatser om hur skador på forn- och kulturlämningar i våra hav kan undvikas vid trål- och garnfiske”. Rapporten kommer att publiceras första kvartalet 2020 i Riksantikvarieämbetets webbarkiv DiVA med web-adress <http://raa.diva-portal.org>.

- **Nationella åtgärder för finansiering av samhällsomställning**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Konsumentverket, Skogsstyrelsen och Trafikverket.

Åtgärden avsåg att genomföra en gemensam behovs- och aktörsanalys, det vill säga ett kunskapsunderlag för att tydligare kunna designa styrmedel inom myndigheternas ansvarsområden som stärker drivkraften att bidra till samhällsomställningen. Under 2019 har EU-kommissionens initiativ om hållbara finanser fått ett stort genomslag i regeringskansliets arbete. EU-kommissionens initiativ har i snabbare takt än planerat tagit fram förslag till åtgärder inom klimatområdet. Det har i sin tur inneburit att regeringen tagit hjälp av berörda myndigheter (inklusive andra myndigheter än de som anmält intresse till den aktuella miljömålsåtgärden) för att ta fram behovs- och aktörsanalyser. Därmed finns det inte längre ett behov att myndigheterna på egen hand tar fram egna behovs- och aktörsanalyser. Miljömålsrådet har därför beslutat att avsluta åtgärden utan vidare åtgärd.

- **Utveckla ett mer inkluderande arbetssätt för samlad dialog mellan mindre intresseorganisationer och nationella myndigheter kopplat till miljömålen**

Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Åtgärden är inte påbörjad och utgår. Åtgärden var tänkt att genomföras under år 2017 av Skogsstyrelsen i samverkan med Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Samverkansåtgärden har inte påbörjats vilket beror på att annan verksamhet bedömts ha högre prioritet. Det har inte varit möjligt att fullt ut ta med åtgärden i något av de nya programmen men myndigheterna kan ha tankarna om utvecklad dialog med i exempelvis programmet Insatser för grön infrastruktur.

